

ARAZİ KULLANIMI-NÜFUS İLİŞKİSİ: ANAMUR ÖRNEĞİ

Landnutzung-der Bevölkerung in Anamur

Rüya BAYAR

Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Coğrafya Bölümü, 6100, Ankara
bayar@humanity.ankara.edu.tr

Özet: Akdeniz Bölgesinin, Adana Bölümü içerisinde yer alan Anamur ilçesi, Mersin ilinin en batısında yer almaktadır. 1282km.² yüzölçümüne sahip olan Anamur ilçesinin %59'u orman alanlarına, % 22'si otlak alanlarına, %11'i tarım alanlarına ve %1'i ise diğer alanlara ayrılmıştır. İlçenin, ortalama yükseltisi 1100 metre olup, yükselti ve eğim kıyının hemen gerisinde artmaktadır ki, bu özellik, Anamur ilçesinde araziden yararlanma koşullarını etkileyen ana faktördür. Ancak, arazi kullanımı üzerinde doğal faktörler yanında beşeri faktörlerin de büyük etkileri bulunmaktadır ki, bu faktörlerden arazi kullanımı-nüfus ilişkisi değerlendirildiğinde, mevcut araziden daha planlı ve azami ölçüde yararlanmak da mümkün olacaktır. Amacımız, doğal ortam ve ortak ekonomik faaliyet alanlarını değerlendirerek, birbirinden farklı üç kuşak (güneydoğu kıyı kuşağı, Göksu nehri kolları tarafından parçalanmış yüzeylerin ve yamaçların oluşturduğu kuşak ve Taşeli platosu kuşağı) belirlediğimiz Anamur örneğinde arazi kullanımı-nüfus ilişkisini değerlendirmektir.

Anahtar Kelimeler: Arazi kullanımı, nüfus, Anamur İlçesi, Türkiye, Mersin

Kurzfassung: Kreis Anamur ist im Mittelmeer Gebiet ganz in Western der Provinz Mersin ein Teil von Adana. Die 1282km² Fläche von Kreis Anamur ist zu 59% Waldland 22% Weideland, 11 % Landwirtschaft und 1 % zu sonstigem verteilt. Kreis Anamur betraegt nur 8% Fläche der gesamtfläche von der Provinz. Landwirtschaft 3% , Waldland 10% und 14 % Weideland. Mittelhöhe der Provinz ist 1100 meter. Höhe und Neigung begint gleich hinter der Küste. Die Nutzung der Gelände von Anamur ist vor allem ein Faktor dieser Bedingungen. Nutzung der Gelände von Anamur ist vollkommen mit der Eigenschaft des Rohmaterials verbunden. Die ekonomischen Untersuchungen haben 3 Teile ergeben. Da im Südostteil breites Waldgelände ist und wo viel Landwirtschaft und Getreide betrieben wird, und idese nahe der Hauptverkehrsstrassen sind , sind Industrie und Handel entwickelt. Teile vom Fluss Göksu zerschellen die Oberfläche und Abhänge ist der zweiter Teil. Rohstoffgelände Wald.-und Weidelandgebiet Taşeli dritter Teil.

Schlüsselwörter: Landnutzung, der Bewölkerung, Kreis Anamur, die Türkei, Mersin

1. Giriş

Doğal koşulların insana sunduğu alanlarda, hayatın sürdürülebilmesi için gerçekleştirilen ekonomik faaliyetlere bağlı olarak ortaya çıkan arazi kullanımı özellikleri, doğal çevre ve insan arasındaki etkileşimin en somut sonucudur. Hiç şüphesiz, insanın doğal çevresinden faydalanması birinci derecede doğal coğrafya özelliklerine bağlı olarak gelişmiş, özellikle yer şekilleri ve iklim koşulları araziden yararlanmayı sınırlandıran en önemli faktörleri meydana getirmiştir. Teknolojik gelişmeler bu faktörlerin etkilerini kısmen azaltmakla birlikte, tam anlamıyla ortadan kaldıramamıştır.

Yerleşik hayata geçmeden önce, yaklaşık iki milyon yıl boyunca büyük iklim değişikliklerine bağlı olarak enlemler arasında hareket etmek zorunda kalan insanoğlunun toplayıcılık, sürü besleyiciliği ve avcılık yaparak yaşamını sürdürmesi ve yerleşik hayata geçtikten sonra ekonomik faaliyet alan-

larının 60° enlemleri ile sınırlı kalması, doğal coğrafya koşullarının insanların yaşam alanlarını sınırlandırmasına en güzel örneği teşkil etmiştir. Yine, ekin yetiştirmek ve hayvanlar için otlaklar oluşturabilmek amacıyla bulunan yerleşim alanları, yeryüzü şekillerinin ve iklimin kendilerine izin verdiği ölçüde gelişme göstermiş, Ponting'in de belirttiği gibi tarihteki pek çok uygarlık da bu alanlara bağlı olarak varlığını sürdürmüştür (Ponting,2000).

Doğal coğrafya özelliklerinin insanın araziden yararlanma koşulları üzerindeki bu etkin rolüne rağmen, insanların sahip olduğu farklı sosyo-kültürel özellikler, dünya üzerinde farklı arazi kullanım tarzlarının ortaya çıkmasına neden olmuştur. Doğal çevreyi durmadan değiştirmeye ve ondan farklı şekillerde faydalanmaya çalışan insanın çevre üzerindeki etkisi ise, sayısına, alansal dağılımdaki sıklık ve seyrekliğe, kültürel, ekonomik ve teknik gelişme seviyesine bağlı olarak artmıştır.

Bilindiği üzere; dünya nüfusunun, (zaman zaman salgın hastalıklar, savaşlar ve izlenen nüfus politikaları v.b. gibi etmenlerden etkilense de) artış sürecine girişi, insanların yerleşik hayata geçmesinden sonra başlamış, doğal koşulların sınırlandığı besin alanlarından faydalanan insan sayısının artması, her şeyden önce aynı alandan daha çok ürün elde etme ihtiyacını doğurarak, toprak verimliliğini düşürmüştür. Toprak üzerindeki insan baskısının artması ise insanları, daha iyi beslenebilecekleri yeni alanlara doğru göç etmeye zorlamıştır. Gelişen teknolojik koşullar, insanların ihtiyaçlarının değişmesine, çeşitlenmesine yol açmış ve daha önce sadece besin elde etmek amacıyla faydalandıkları araziye farklı şekillerde kullanmaya başlamışlardır ki, yerleşim alanlarının gelişmesi ve farklılaşmasının temelini de bu farklı faaliyet alanlarının gelişmesi meydana getirmiştir.

Bütün bu nedenlerle, arazi kullanımı konusundaki çalışmalarda salt doğal faktörlerin etkilerini incelemek yeterli değildir. Bu faktörlerle beraber, nüfus ve arazi kullanımı arasındaki ilişki de irdelenmelidir. Nitekim, doğal faktörlerin etkisiyle ortaya çıkan araziden insanın ne ölçüde etkilendiği ve bu alanı sahip olduğu sosyo-kültürel özelliklere bağlı olarak nasıl etkilediği, mevcut kaynakların burada yaşayan insanları besleyip besleyemediği konuları açıklığa kavuşturulduğunda, insanın araziden daha planlı ve azami ölçüde yararlanabilmesi de mümkün olacaktır.

1.1. Veri ve Yöntemler

Akdeniz bölgesinde, Toros Dağlarının kıyıya paralel olarak uzanması, yükselti ve eğimin çoğu yerde kıyının hemen gerisinde artması, geniş kıyı ovalarının oluşumunu sınırlandırmış, sahip olunan bu doğal özellikler insanları kısa mesafelerde farklı ekonomik faaliyet alanlarına yönlendirmiştir. Nüfus özellikleri de bu ekonomik faaliyet alanlarına göre şekillenmiştir. Toros Dağları üzerindeki yayla alanlarının büyük bir kısmı ise bir takım idari boşlukların doğmasına neden olmuştur. Bu nedenle; arazi kullanımı-nüfus ilişkisini irdelerken, kısa mesafelerdeki bu değişimin arazi kullanımı ve nüfus üzerindeki etkilerini ortaya koyabilmek ve bazı sorunlara çözüm önerileri getirebilmek için Akdeniz bölgesinde, bir çalışma alanı tespit ettik.

Çalışmamızı sınırlandıran en büyük problem, ülkemizde düzenli ve sağlıklı kayıtların tutulmaması nedeniyle veri temin edilememesidir. Bu nedenle, D.İ.E. başta olmak üzere pek çok kamu kuruluşundan topladığımız verileri, arazi gözlemleri ile doğrulamaya çalışarak, pek çok alan bilgisini haritalar üzerinden hesaplamak yoluna gittik. Ancak, alan-nüfus ilişkilerinde, tarihsel gelişim süreci içerisinde inceleyebilecek verilerin, nüfus dışında rakamsal olmayışı, net sonuçlar elde etmemizi engellemiş, arazi kullanımına ait bir takım metodların uygulanmasını sınırlandırmıştır.

Arazi kullanımı-nüfus ilişkisi incelenirken, öncelikle çalışma alanımızdaki mevcut arazi kullanım özellikleri genel hatlarıyla ele alınacak, bu arazi kullanımında etkili olan faktörler ortaya konacaktır. Daha sonra, köy nüfus ve arazi kullanım alanları ilişkilendirilecek ve doktora tezinde de (Bayar,2002) ayrıntılı olarak ortaya çıkan sorunlara bir takım öneriler getirilmeye çalışılacaktır.

Araştırmamızda, bir takım sonuçlar, bazı formüller uygulanarak elde edilmiştir. Örneğin; Gerçek nüfus yoğunluğu (Elibüyük,1978), Elibüyük'ün doktora tezi sırasında ortaya koyduğu;

$$\text{Gerçek Nüfus Yoğunluğu} = \frac{\text{Nüfus}}{\text{Yararlanılan Alan}}$$

formülü ile, köy bazında hesaplanarak, değerlendirilmiştir. Arazinin besleyebilirlik potansiyeli, Özgür (Özgür,1989:178) ve Tanoğlu'nun hesaplamalarından yararlanılarak (Tanoğlu,1966:48) ortaya konmuştur. Nüfus gelişimi konusunda yer yer değinilen artış hızları ise; Devlet İstatistik Enstitüsünün bu konuda uyguladığı¹(Bir dönemdeki son sayım ile ilk sayımın e tabanına göre logaritmaları farkının 10' a bölünmesi);

$$P = P_0 \cdot e^{r \cdot n}$$

formülü baz alınarak hesaplanmıştır.

Çalışma alanındaki arazi kullanım kuşakları ise; Thünen'in formül² uygulayarak ortaya çıkardığı kırsal arazi kullanım kuşakları (Rhind;Hudson,1980:153), elde edebilen veriler ışığında araştırma alanına uygulanmaya çalışılmıştır.

$$E = Y(p-a) - Y.f.k$$

Bu çalışma aynı zamanda doktora tezinden üretilmiştir (Bayar,2002).

1.2. Çalışma Alanının Yeri ve Sınırları

Çalışma alanımız olan Anamur ilçesi, 1282 km². yüzölçümüne sahip olup, Akdeniz Bölgesinin, Adana Bölümünde, Taşeli Yöresinde, Mersin ili sınırları içerisinde yer almaktadır.

Güneyde, Akdeniz ile yaklaşık 40 km.'lik sınırı bulunan Anamur ilçesinin, batısında, Antalya'nın Gazipaşa ilçesi, kuzeyinde Karaman'ın Ermenek ilçesi, doğusunda Mersin'in Bozyazı ve Gülnar ilçeleri bulunmaktadır.

İlçenin batı sınırı (bu sınır aynı zamanda Mersin ilinin Antalya iliyle olan sınırını da meydana getirmektedir), Kaladıran Çayı'nın denize döküldüğü yerden başlayarak, kuzeye doğru kabaca bu çayın aşağı çığırını takip eder ve daha ileride Taşeli Platosu'nun dik yamaçlarını aşarak, Yunt Dağı batısında sona erer. İlçenin doğu sınırı, Azı Tepe'nin Akdeniz'e bakan eteklerinden başlayarak kuzeye doğru hemen hemen doruk noktalarından geçer, Kaş ve Abanoz yaylalarını da Anamur ilçesine bıraktıktan sonra, Kuzdağı'na oradan Ermenek İlçesi, Kazancı Bucağı sınırına ulaşır. Anamur ilçesi kuzey sınırı aynı zamanda Mersin-Karaman il sınıрыyla çakışmaktadır. Bu sınır Bozdağı, Maraş Dağı etekleri, Sahur Dağı, Büyük ve Küçükkoçaş tepelerini ortalama 2000m.'lerde takip ederek 2227 m. yükseltisi bulunan Yunt Dağı eteklerinden geçer ve batıda son bulur(Harita 1-2).

Sınırlarını belirlediğimiz Anamur ilçesinde bugün, bir şehir, iki kasaba, otuz yedi köy, yüz kırk altı mahalle ve otuz beş yayla yerleşmesi bulunmaktadır.

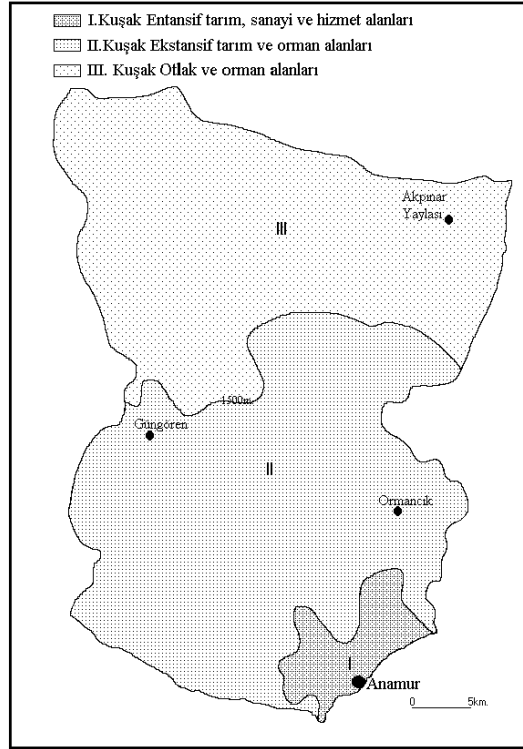
2. Anamur İlçesinde Arazi Kullanımı

Anamur ilçesi, sahip olduğu doğal coğrafya özelliklerine bağlı olarak üç arazi kullanım kuşağına ayrılmıştır. Bunlardan ilki, entansif tarımın yapıldığı, sanayi ve hizmet alanlarının geliştiği güneydoğu kıyı kuşağı, ikincisi;orman alanlarının geniş yayılış gösterdiği ve ekstansif tarımın yapıldığı, hizmet alanlarının ana yollara yakınlığa bağlı olarak geliştiği, Göksu nehri kolları tarafından parçalanmış yüzeylerin ve yamaçların oluşturduğu kuşak ve üçüncüsü; hammadde alanları içerisinde orman ve otlak alanlarının yoğunluk kazandığı Taşeli platosu kuşağı olmuş, nüfus da bu kuşaklara bağlı olarak değişik özellikler göstermiştir (Harita 3; Şekil 1).

Ortalama 1100m. yükseltiye sahip Anamur ilçesinde, yükselti ve eğimin kıynının hemen gerisinde artması, tarım yapabilecek verimli düzlükleri sınırlanmış, hemen hemen 50m. eşyüksekti eğrini takip eden kıyı düzlükleri, ilçenin en verimli tarım alanlarını meydana getirmiştir. İlçenin güneydoğu kesiminde Anamur Ovası gibi büyük bir coğrafi ünitenin bulunması bu alanda kırsal arazi kullanımının gelişmesi yanında sanayi ve hizmet alanlarına yönelik arazi kullanımının da ön plana çıkmasına neden olmuştur ki, ilçedeki tek şehir yerleşmesi olan Anamur'un ve kasaba yerleşmelerinin (Çarıklar ve Ören) kıyı kuşağında gelişme göstermiş olması tesadüfi değildir.

Yazları sıcak ve kurak, kışları serin ve bol yağışlı asıl Akdeniz iklimi, kıyı kuşağında görülmekle birlikte, vadiler boyunca iç kısımlara (yaklaşık 800 metreye) kadar ilerleme imkânı bulmuştur

ki, susam, yer fıstığı, bağ, meyve, sebze ve zeytin gibi ürünlerin yanında, aslında tropikal bir bitki olan muz da özellikle bu kuşakta yetişme imkânı bulabilmiştir. Verimin oldukça yüksek olduğu bu ova alanında, alüvyal toprakların hakim olduğu I. sınıf arazilerin yaygın olması da bu çeşitlilik de büyük rol sahibi olmuştur. Kuzey ve güneybatı yönlü rüzgârlarının hakim olduğu kıyı kuşağında, insanlar ürünlerini koruyabilmek için rüzgâr setleri yaparak tedbir almak zorunda kalmışlar, gelişen zaman koşullarına bağlı olarak bu ürünleri seralarda yetiştirmeye başlamışlardır. Kıyı kuşağındaki bu gelişme doğal bitki örtüsü olan ormanın tahrip edilerek azalmasına ve yerini maki-garik formasyonlarına bırakmasına neden olmuştur.

Şekil 1. Anamur ilçesinde arazi kullanım kuşakları

İnsanların sahip olduğu doğal çevreden yararlanmaları hiç şüphesiz kara alanları ile sınırlı kalmamıştır. Çalışma alanımızın hemen güneyindeki Akdeniz, deniz suyu sıcaklıklarının uygun olması nedeniyle, ilçede deniz turizminin gelişmesi için büyük bir imkân tanımıştır. Plaj alanların dar olmasına karşın, denizin olumlu etkileri, özellikle son yıllarda turizmin gelişmesine neden olurken, turizme hizmet veren pek çok sektör de ortaya çıkmıştır. Tarihi kaynaklara göre Akdeniz’de küçük bir iskelesi bulunan ilçenin eskiden ticaretini yaptığı ürünleri bu yolla pazarladığı görülmektedir. Günümüzde önemini tamamen yitirmesine karşılık, ulaşım imkânlarının sınırlı olduğu Anamur ilçesinin gelişebilmesi için deniz ulaşımının yeniden canlanması, belki de tek çıkış noktasını meydana getirecektir.

Su alanları içerisinde en fazla akarsulardan yararlanma hakimdir. Karstik kaynaklardan beslenen pek çok akarsuyun bulunduğu Anamur ilçesinde sürekli akışa sahip en önemli akarsu Anamur Çayı’dır. Tarımda sulama ve kurulan küçük bir regülatör ile elektrik üretimi yapılabilen bu çaydan 1990 yılından sonra kurulan alabalık çiftlikleri ile balıkçılık faaliyetleri yönünden de yararlanılabilmektedir. Sultansuyu ve Kaladıran çayları da tarımda sulamada yararlanılan diğer sürekli akarsulardandır.

İleride ayrıntılı olarak ele alınacağı gibi, bu birinci kuşak aynı zamanda nüfusun en yoğun olarak toplandığı, her dönem göç alan, iktisaden faal nüfusun çeşitli sektörlere dağılım gösterdiği, ilçe

ekonomisi için en değerli kuşaktır ki, arazi kullanım kuşakları içerisinde en az alana sahip bu kuşakta, ilçe nüfusunun %80'inden fazlasının bulunması önemini bir kez daha vurgulamaktadır.

Kıyı düzlüklerinin hemen gerisinde Taşeli Platosu yüzeyine kadar vadilerle parçalanmış eğimli yamaçlar başlamaktadır. Özellikle eğimin çoğu yerde %60'ın üzerine çıkması, ulaşım imkânlarını sınırlandırmış, dolayısıyla burada bulunan yerleşmelerin birbirleriyle ve ilçe merkezi konumundaki Anamur şehriyle olan bağlantıları da zayıflamıştır. Ulaşım imkânlarının sınırlanması da her şeyden önce arazi kullanımı üzerine yansımıştır. Bu alanlarda özellikle tarım ağırlıklı arazi kullanımı görünüşü hâkim olurken, iklimin karasallaşmaya başlaması ve kireçsiz kahverengi toprakların hâkim duruma geçmesine bağlı olarak ürün çeşitliliği düşmüş, kuru tarım yaygın hale gelmiş, tarım alanları, vadi tabanları ve eğimin az olduğu yamaçlarla sınırlı kalmıştır. Bu alanda eğimin artmasının belki de tek yararı, orman örtüsünün bu alanlarda yoğun tahribin engellenmiş olmasıdır. Dolayısıyla, özellikle başta kızılçam olmak üzere yer yer sedir ve göknarlardan oluşan orman örtüsü Taşeli Platosu'nun vadilerle parçalanmış bu eğimli yamaçlarında geniş alanlar kaplamıştır (Harita 3).

Ekonomik faaliyet alanlarının doğal çevre koşulları tarafından sınırlandırılması nüfusa da yansımış, bu ikinci kuşak nüfus bakımından birinci kuşağa göre oldukça seyrek, iktisaden faal nüfusun ise çoğunlukla hammadde sektöründe toplandığı bir kuşak durumuna gelmesine neden olmuştur.

Orta Toroslar'ın Göksu Nehri ve kolları tarafından parçalanmış, 1500-2000m.'lere kadar çıkan plato (Taşeli Platosu) yüzeyinden, tarihi dönemlerden günümüze kadar otlak alanı olarak yararlanılmıştır. Karst morfolojisinin çeşitli örneklerinin görülebildiği plato yüzeyi, su ve toprak koşullarının uygun olmaması nedeniyle sürekli yerleşmelerin bulunmasına engel olurken, genellikle yayla yerleşmeleri tarafından yararlanılan bu alan, yaklaşık 384 km². yüzölçümüne sahip olup, hiçbir köyün idari alanı içerisinde bulunmayarak, büyük bir idari boşluk oluşturmaktadır. İlçenin kuzeydoğusunda bulunan yaylalar (Örn; Abanoz, Kaş, Akpınar yayları), bugün daha ziyade sayfiye amaçlı olarak kullanılırken, diğer yaylalar hala eski özelliklerini korumaktadırlar. İlçedeki orman alanlarının %15'ine sahip olan bu plato alanı, ormandan yararlanma açısından da ilçe için büyük önem taşımaktadır. Geçmişten günümüze kadar yoğun tahribe uğrayan orman alanlarından başta yakacak temini için yararlanılmakla birlikte, kereste ve orman ürünlerinden yararlanma da dikkati çekmektedir ki, maki formasyonu içerisinde yer alan defne ve kekik fabrikada işlenebilmektedir. Çeşitli yaban hayvanlarının da bulunduğu ormanlar, ilçenin av alanlarını da meydana getirmektedir. Ormanın üst sınırından sonra görülen subalpin ot toplulukları ise, özellikle ilçedeki en yaygın küçükbaş hayvan olan keçi için önemli otlak alanlarındandır.

Gerek doğal ortam koşullarının başka faaliyetlere imkan tanıması gerekse, ilçede yörtük kültürü izlerinin hala devam etmesi, bu üçüncü kuşağın, nüfus bakımından süreklilik arz etmemesine karşın, bu alanın yaylacılık faaliyetleri bakımından değerlendirilmesini ortaya çıkarmıştır.

Bugün, topraklarının %59'u orman alanlarına, %22'si otlak alanlarına, % 11'i tarım alanlarına, %7'si kayalık ve kumul alanlara, %1'i ise yerleşme alanlarına ayrılmış bulunan Anamur ilçesinde, arazi kullanımı özellikleri, incelendiğinde hammadde alanlarının ilçe içerisinde oldukça önemli bir yere sahip bulunduğunu, dolayısıyla ilçe genelinde kırsal arazi kullanımının hakim olduğunu görüyoruz. Hizmet ve sanayi alanları ise yerleşim alanları içerisinde gelişme göstermiş ve geniş alanlara yayılma imkânı bulamamış, şehir içi arazi kullanımı da Anamur şehri başta olmak üzere, Çarıklar ve Ören kasabaları ile sınırlı kalmış, böylece doğal koşullar sonucu ortaya çıkan bu arazi kullanımı kuşakları içerisinde en fazla yararlanılan ve ilçe ekonomisi için en fazla öneme sahip kuşak birinci kuşak olmuştur.

3. İlçenin Nüfus Özellikleri ve Arazi Kullanımı ile Etkileşimi

1997 nüfus sayımına göre, 89.296 kişi olan Anamur İlçesi nüfusunun, %65'i şehirde (58.808 kişi), %8'i (7.494 kişi) kasabalarda, %27'si ise köy ve mahallelerde yaşamaktadır (Çizelge 1).

Sayım yılları itibarıyla Anamur İlçesi nüfusu, 1935'den 1997 yılına kadar sürekli bir artış göstermiştir. 1935 yılında 13.739 olan ilçe nüfusu, 1997 yılına kadar geçen 62 yılda %30,1'lik artış hızıyla, 6,4 katı büyüyerek, 89.296 kişiye ulaşmıştır. 1935-1997 yılları arasında, Türkiye'deki artış

bindesinin 21,9 olduğunu göz önüne alacak olursak, Anamur İlçesi nüfusunun, bu 62 yıllık dönemde Türkiye ortalamasından hızlı bir şekilde artmış olduğunu söyleyebiliriz. Şehir nüfusu ise bu dönemde, %52,7'lik artış hızıyla, 26 katı büyüme göstermiştir ki, tarihin her döneminde şehirsal fonksiyonlara sahip bu yerleşmedeki nüfus gelişimi şaşırtıcı değildir.

Doğum, ölüm ve göç olaylarının sonucu olarak ortaya çıkan nüfus gelişimi, dünya ölçeğinde değerlendirildiğinde, kısıtlı beslenme imkânlarına karşın, dünya nüfusunun hızlı bir şekilde arttığını ortaya koymaktadır. Özellikle, gelişmekte olan ve geri kalmış ülkelerdeki hızlı nüfus artışı, aynı top-raktan yararlanan insan sayısının artmasına bağlı olarak geçim sıkıntısının ortaya çıkmasına ve beslenme alanlarının daralmasına neden olmaktadır. Ancak, Tanoğlu tarafından da belirtildiği üzere, hızla artan nüfus, refah ve kültür seviyesinin yükselmesiyle artış hızını kaybetmekte ve nüfus artış hızı ile geçim kaynakları arasında bir çeşit denge meydana gelmektedir (Tanoğlu,1966:43).

1935 yılından 1997 yılına kadar geçen 62 yıl boyunca, I. arazi kullanım kuşağı olarak belirlediğimiz, ilçenin güneydoğu kesimi, nüfusun her dönem hızlı bir şekilde arttığı kuşağı oluştururken, arazinin engebeli oluşu, yerleşmelerin geniş ve verimli tarım alanlarına sahip olmayışları, gelişen teknolojiye karşın, iyi bir ulaşım ağının bulunmayışı, hizmetlerin ya çok geç gelişi ya da hiç gelmeyişi gibi sebeplerden ötürü, platoya yakın köylerde hızlı bir nüfus azalması dikkati çekmektedir (Harita:4).

Nüfusun bu gelişiminde etkili olan birinci faktör, hammadde üretim alanları içerisinde ilk sırada yer alan tarım alanlarının dağılışı, ikinci faktör ise ulaşım koşullarıdır.

Akdeniz Bölgesi'nde, Anadolu'yu güneyden kuşatan Toros dağlarının batı ve orta kesimleri büyük ölçüde nüfus boşluklarına karşılık gelir. Bu bölgede kıyı kuşağı ile dağlık saha arasındaki zıtlık daha ilk bakışta göze çarpar. Nüfusun toplandığı kıyı kuşağında Antalya körfezi çevresindeki, Silifke ile Mersin arasındaki kıyı düzlükleri, Adana ovasının orta ve kuzey kesimleri, Ceyhan ovası ile İskenderun körfezinin doğu kıyıları (İskenderun-Dört Yol arası) nüfus sıklığı ve yoğunluğu bakımından ön plâna çıkmaktadır (Özgür,1988:29).

Anamur ilçesindeki nüfus dağılışı ve yoğunluğu da bölge genelinin küçük bir modelidir. Kıyıdaki düzlükler, her türlü beşeri ve ekonomik faaliyetin çeşitlilik gösterdiği, ulaşım imkânlarının kolay olduğu, dolayısıyla nüfusun yoğun olarak toplandığı alanları meydana getirmiştir. Kıyıda doğru gidildikçe, yükseltinin ve eğimin artması dolayısıyla tarım alanlarının sınırlanması nüfus yoğunluğunun da azalmasına neden olmuştur. Bu alanlarda nüfus, eğimin azaldığı akarsu vadilerinde sıklıkla olanağı bulmuştur. Taşeli platosunda ise, sadece geçici yerleşmelerin bulunması (yapının kalker olmasına bağlı olarak tarıma elverişli alanların sınırlı olması, su yetersizliği gibi nedenlerle), burada belli bir nüfustan ve yoğunluktan söz etmemizi engellemiştir. Otlak ve orman alanı olarak yararlanan bu alanları, dönemlik olarak faydalanılan alanlar olarak belirtmek daha yerinde olacaktır.

Elibüyük'ün de belirttiği gibi, gerçek nüfus yoğunluğu, bir sahanın toplam nüfusunun etkileşim halinde bulunduğu alanlarla (yararlanan alanlarla) ilişkilendirilmesi ve toplam nüfusun yararlanan alanlara oranlanmasıdır (Elibüyük,1978). Dolayısıyla araziden yararlanma çalışmaları için bu nüfus yoğunluğunun ayrı bir yeri vardır. Gerçek nüfus yoğunluğu ve aritmetik nüfus yoğunluğu arasında büyük farklılıklar görülmesi, her şeyden önce arazinin engebeli oluşunu ortaya koymakta, buna bağlı olarak da yararlanan alanların kısıtlılığı ortaya çıkmaktadır (Çizelge 1).

Anamur ilçesinde kayalık ve kumluk alanlar bir tarafa bırakılırsa kalan alanlardan tamamıyla yararlanılmaktadır. 1282 km². yüzölçümüne sahip ilçede, 1935 yılında km²'ye 10,7 kişi düşmektedir (İlçenin 384 km²'sinden ortak alan olarak yararlanılmaktadır ki, köylerle sınırlandırılan alan dikkate alındığında bu yoğunluk 15,3 kişi/ km² ye yükselmektedir.). İlçede nüfusun en yoğun olduğu yerleşmeler; Anamur şehri (109 kişi/km²), Kaşdişlen (213 kişi/km²), Karadere (85 kişi/km²) ve Alataş (61 kişi/km²) köyleri olmuştur.

Gerçek nüfus yoğunluğuna baktığımızda ise, ilçe genelinde kilometrekareye 11,9 kişi düştüğünü görüyoruz. 1935 yılında aritmetik nüfus yoğunluğuna göre km²'ye 1-10 kişi düşen grupta yer alan Çaltıbükü ve Güngören köylerinin, gerçek nüfus yoğunluğunda farklı bir grupta yer almaktadır

(Çaltıbüğü 20-50 kişi/km² , Güngören 10-20 kişi/ km²).Bunda da etkili faktör, faydalanılmayan arazinin fazla olmasıdır. Nitekim, plato yamaçlarındaki köylerde, kayalık alanlar geniş yer tutmaktadır.

1965 yılına gelindiğinde, özellikle Anamur Ovası çevresinde ve kıyıda bazı yerleşmelerde nüfus yoğunluğunda belirgin bir artış dikkati çekmektedir. Bu yılda da nüfus yoğunluğunun en fazla olduğu yerleşmelerin ilçenin güneybatısında toplandığını, ancak kıyıya ve Antalya ili sınırına yakın köylerde de belirli bir yoğunluk artışı olduğunu görüyoruz. Örneğin; 1935 yılında Anıtlı köyü aritmetik nüfus yoğunluğu 17 kişi/km² iken, 1965’de 28 kişi/ km²’ye yükselmiştir ki, 1965’de, ilçede km²’ye 23,6 kişi düşmektedir.

1997 yılında km²’ye 70 kişinin düştüğü Anamur ilçesinde, nüfusun en yoğun olduğu yerleşme Anamur’dur (2600 kişi/km²). Şehirsel fonksiyonlarının ve özellikle turizmin gelişmesine bağlı olarak Anamur, çevre köyler için büyük bir çekim merkezi olmuştur. Kısıtlı ekonomik faaliyet alanlarına sahip yamaç köylerindeki insanlar, yeni iş imkânları ve refah düzeyi yüksek bir yaşam için Anamur’a göç etmişlerdir. Aynı şekilde, Ören ve Çarıklar kasabaları da belediye örgütünün kurulmasından sonra göç almaya başlamışlardır.

Çizelge 1. Anamur ilçesinde 1935,1965 ve 1997 yıllarında nüfusun ve gerçek nüfus yoğunluğunun dağılışı

	Alan (km ²)	Faydalanılan alan (km ²)	1935	1935	1935	1965	1965	1935	1997	1997	1997
			Nüfusu	Gerçek N.Y.	Aritmetik N.Y.	Nüfusu	Gerçek N.Y.	Aritmetik N.Y.	Nüfusu	Gerçek N.Y.	Aritmetik N.Y.
Anamur	20,56	14,6	2247	109	99	12160	591	538	58808	2860	2600
Akine	6	5,5	228	41	41	327	59	59	476	87	87
Alataş	2	2	129	61	61	151	72	72	546	260	260
Anıtlı	22	21,1	355	17	17	606	29	28	972	46	45
A.Kükür	25	24	592	7	24	808	9	32	239	10	10
Boğuntu	50	35,9	326	5	7	341	6	7	492	14	10
Bozdoğan	9	8,9	309	35	34	1009	113	110	2125	239	231
Çaltıbüğü	29	27,1	-	-	-	224	8	8	220	8	8
Çamlıpınar	36	29,9	231	8	6	265	9	7	595	20	17
Çamlıpınaralanı	11	9,8	78	8	7	102	10	10	140	14	13
Çarıklar	16	15,8	749	47	47	1517	96	95	4128	261	258
Çataloluk	20	19,7	162	8	8	135	7	7	428	22	21
Çeltikçi	4	3,7	180	49	47	501	135	132	671	181	177
Çukurabanoz	52	50,5	228	5	4	414	8	8	331	7	6
Demirören	56	55,1	489	9	9	635	12	11	992	18	18
Emirşah	11	10,8	165	15	15	491	45	45	907	84	82
Evciler	16	13,3	-	-	-	570	43	37	678	51	43
Gercebahşiş	8	7	389	56	52	783	112	104	1340	191	179
Güleç	11	9,3	247	27	23	387	42	36	689	74	64
Güneybahşiş	18	17,1	348	20	20	286	17	16	662	39	38
Güngören	49	43,4	456	11	9	639	15	13	720	17	15
Karaağa	19	17,9	387	8	21	683	14	37	308	17	16
Karaçukur	37	35,9	509	14	14	658	18	18	793	22	21
Karadere	2	2	196	85	82	332	144	138	560	243	233
Karalarbahşiş	6	5,7	275	48	48	574	101	101	959	168	168
Kaşdışlen	2	1,2	255	213	170	656	547	437	554	462	369
Kılıç	24	20,6	424	21	17	152	7	6	3	-	-
Kızılaliler	19	17	407	24	21	647	38	33	971	57	50
Korucuk	23	20,8	164	8	7	254	12	11	294	14	13
Köprübaşı	12	11,7	276	24	23	648	55	53	910	78	75
Lale	24	24	-	-	-	-	-	-	481	16	20
Malaklar	19	17,6	312	18	17	677	38	36	149	8	8
Ormancık	28	24,2	698	29	25	693	29	25	478	20	17
Ovabaşı	10	9,9	383	39	38	232	23	23	552	56	54
Ören	20	19,4	1121	58	56	951	49	48	3366	174	168
Sarıağaç	45	40,5	155	4	3	203	5	5	251	6	6
Sarıdana	14	13,4	141	11	10	266	20	19	260	19	18
Sugözü	44	24,2	-	-	-	-	-	-	276	11	6
Uçarı	13	12,1	128	11	10	238	20	19	416	34	33
Y.Kükür	71	67,5	-	-	-	-	-	-	456	7	6

Kaynak: D.İ.E.,1935,1965 ve 1997 genel nüfus sayımlarından alınmış ve alan hesapları harita üzerinden hesaplanmıştır.

Bir mekânda yaşayan insanları yerlerinden yurtlarından eden, onları göçe mecbur kılan nedenlerin başında geçim sıkıntısı, yaşam standartlarının düşüklüğü veya daha iyi insanca bir yaşam sürme

arzusu gelmektedir (Özgür,1998:33). İnsanları göçe sürükleyen nedenlerin ortaya çıkışı ise, ya hızlı nüfus artışına karşılık insanların yararlandıkları alanın artık yeterli olmayışı, yada sahip oldukları araziyi yeterli ölçüde değerlendirememelerinden kaynaklanmaktadır.

Anamur ilçesi kuzeyinde hızlı bir şekilde gözlemleyebildiğimiz göç olayı, doğal faktörlere bağlı olarak zaten sınırlı olan ekonomik faaliyet alanlarının artan nüfusa yenik düşmesi sonucu ortaya çıkmıştır.

İlçedeki dönemlik göçler ise nüfusun sahip olduğu sosyo-ekonomik ve kültürel özelliklere bağlı olarak gerçekleşmektedir. Anamur ilçesinde nüfusun konar-göçer kökenli olması ve hayvancılığın önemli ekonomik faaliyet alanları içerisinde yer alması, hammadde üretim alanları içerisinde otlak alanı ve orman alanlarının yaygın olduğu Taşeli platosu üzerindeki yaylalara, dönemlik göçlerin sürekliliğini sağlamıştır. Yaz aylarında kıyı kuşağındaki nem oranının, yüksek sıcaklıkla birleşmesi sonucu bıraktığı olumsuz etkiler değişen ekonomik şartlara rağmen burada yaşayan insanların, geçmişten alışık oldukları yaylacılık faaliyetlerini amaç değiştirerek (sayfiye amaçlı) devam ettirmelerine neden olmuştur.

Böylece, Anamur ilçesi içerisinde göç hareketi iki yönlü olarak gerçekleşmektedir. Sürekli göçler, ilçenin güneyindeki farklı yararlanma alanlarının bulunduğu kıyı kuşağına; dönemlik göçler ise, hammadde üretim alanlarından otlak ve orman alanlarının yoğunlaştığı kuzeydeki plato alanına doğrudur.

Göçlerin direk olarak yerleşim alanlarına olduğunu dikkate aldığımızda; yerleşim alanı yoğunluğu kavramı ile karşılaşırız. Bir yerleşim alanında birim alana düşen insan sayısını ifade eden bu kavram, yerleşim alanlarının dokusu hakkında fikir verebildiği gibi, tarihsel gelişim sürecinde ele alındığında yerleşim alanlarının gelişme potansiyeli hakkında da yorum yapmamızı sağlamaktadır. Ancak, yerleşim alanı olarak belirlediğimiz alanlar, son yıllardaki durumu gösterdiği için bu yoğunluğu sadece 1997 yılı nüfus verileri ile değerlendireceğiz, genişleme potansiyeli hakkındaki yorumları ise nüfus gelişimini dikkate alarak yapmaya çalışacağız.

Anamur ilçesinde 1997 yılında, sadece yerleşim alanları baz alındığında metrekareye ortalama 7 kişi düşmektedir. Bu değer Anamur şehrinde 11 kişi, Anıtlı, Karalarbahşiş ve Kızılaliler köylerinde 10 kişi, Emirşah'da 9 kişi, Ören-Çarıklar kasabalarında ve Malaklar köyünde 8 kişi, Bozdoğan'da 7 kişidir ki, yerleşim alanı yoğunluğu bakımından da ilçenin güneydoğu kesiminin oldukça önemli bir yere sahip olduğunu söyleyebiliriz.

Genel olarak tüm yoğunlukları dikkate aldığımızda da, ilçede nüfus dağılımında ve yoğunlukta yükselti, rölyef, toprak, su kaynakları, bitki örtüsü yoğunluğu ve ulaşımın rolü çok fazladır. Anamur ilçesinde I. arazi kullanım kuşağı, 1935 yılından 1997 yılına kadar geçen sürede hammadde sektörü içerisinde en geniş tarım alanlarının hizmet ve sanayi sektörü alanlarının bulunmasına bağlı olarak, nüfusun en yoğun olarak toplandığı yer olmuştur.

1935 yılında 13.739 olan Anamur ilçesi nüfusunun %60'ı kadın (8235 kişi) %40 ise erkektir (5504). Cumhuriyetin ilk yıllarında nüfusumuzun cinsiyet yapısı, I. Dünya ve Kurtuluş savaşlarının olumsuz izleri, erkeklerin savaşlarda öncelikli olarak yer alması ve yitirilmesinden dolayı, kadın fazlalığını aksettirecek şekilde kendini göstermiştir (Özgür, 1998: 68) ki, 1935 yılında Anamur ilçesinde de kadın nüfusun fazlalığını bu durum ile açıklamak mümkündür.

1960 yıllarında dengelenmeye başlayan kadın-erkek oranı, bu yıldan sonra erkek nüfus oranının artışı ile devam etmiştir. 1997 nüfus sayımı sonuçlarında kadın-erkek olarak bir ayırım yapamadığımız için, 1990 yılını değerlendirecek olursak; ilçe genelinde 31 786 olan kadın nüfusa karşılık, erkek nüfus 33 981 kişidir. Bu durum, Anamur şehrinde ve köylerde farklılık gösterir. Köyden kente göçün bir sonucu olarak, kırsal kesimde kadın nüfus fazlayken, göç alan şehirde erkek nüfus oranı fazladır. İlçenin güneydoğusunda yer alan ve yoğun nüfusa sahip köyler dışında, özellikle (Taşeli platosuna yakın köylerde) kadın nüfus oranı erkek nüfustan fazladır. Örneğin; 1990 yılında Sugözü köyünde 109 erkek,122 kadın; Boğuntu köyünde 208 erkek, 240 kadın, Çukurabanoz köyünde 91 erkek, 108 kadın bulunmaktadır. Anamur ovası çevresindeki köylerde ve Anamur şehrinde (19860 erkek, 17475 kadın) ise (Örn: Alataş'ta 173 erkek, 169 kadın; Güleç'te 365 erkek, 334 kadın) genelde erkek nüfus, kadın

nüfustan fazladır. Bu da ilçede; araziden yararlanma koşullarının iyi olmadığı alanlardan, farklı fonksiyonların geliştiği ve araziden yararlanmanın çeşitlilik kazandığı alanlara doğru bir nüfus hareketliliği olduğunun kanıtıdır.

Medyan yaş değerlerinin nüfus yaş yapısı hakkında fikir veren en basit göstergeler olduğu bilinmektedir. Medyan yaş arttıkça, yaş bileşimine bakılan yerin nüfusunun yetişkin ve yaşlı nüfusa doğru kaydığını, azaldıkça ise nüfusun gençleştiğini daha ilk bakışta tespit etmek mümkündür (Özgür, 1998:78). Toplam nüfusunun % 20'si 0-14 yaş grubundan, % 79'u 15-64 yaş grubundan, %1'i ise 65 yaş üstü grubundan meydana gelen Anamur şehrinde, medyan yaşta bir artış görülüyor ki, bu da üretken nüfusun fazla olduğunu, nüfusun yetişkin ve yaşlı nüfusa doğru kaydığını ortaya koymaktadır ki, tarıma dayalı arazi kullanımının hakim olduğu göz önüne alındığında bu durumun gelecekte arazi kullanımını üzerinde oldukça olumsuz etkileri bulacaktır.

Eğitim ve kültür düzeyindeki farklılıklar, hiç şüphesiz insanların ihtiyaçlarının da farklı olmasını beraberinde getirmiştir ve bu ihtiyaçlara göre de, araziden faydalanma özellikleri hammadde üretim alanlarından hizmet ve sanayi üretim alanlarına doğru gelişmeye başlamıştır. Ancak, Anamur ilçesinde eğitim ve kültür hizmetlerinin yeteri derecede gelişmemiş olması, hammadde üretim alanlarının araziden yararlanma açısından hala ilk sırada yer almasına neden olmuştur.

1990 yılında 66.400 olan Anamur ilçesi nüfusunun %46'sı (30.298 kişi), iktisaden faal nüfusu meydana getirmektedir ki, bu nüfusun %64'ü (19.322 kişi) hammadde sektöründe, %23'ü (7.026 kişi) hizmet sektöründe, %13'ü (3.528 kişi) ise sanayi sektöründe çalışmaktadır.

İlçe genelinde, toplam nüfus içerisinde, iktisaden faal nüfusun oranı, Anamur şehri bir tarafa bırakılırsa, tüm yerleşmelerde %50'nin üzerindedir. Yetişkin nüfusun (15-64 yaş grubu) fazla olduğu şehirde ise bu oran oldukça düşüktür. Çalışma çağındaki nüfusun yüksek olmasına karşın, bu gruba öğrencilerin, ev hanımlarının da katıldığı düşünüldüğünde, iktisaden faal nüfus oranı biraz daha artmaktadır. Ancak, işsizliğin de payı göz ardı edilemez.

Türkiye nüfusu içerisinde iktisaden faal olan nüfusun sektörel dağılımı değerlendirildiğinde, Özgür'ün belirttiği gibi, tarımda çalışan nüfusumuz daha çok hizmet sektörüne yönelme eğilimi göstermekte olduğu görülmekte ve belirli bir refah düzeyine, teknolojik gelişmişliğe ulaşmanın bir sonucu olmayan bu durumun, ülkemiz kalkınmasındaki rolünün çok iyi tahlil edilmesi gerekmektedir (Özgür, 1992:56). Anamur ilçesi için de aynı durumu gözlemlenmek mümkündür. Daha önce tarım sektöründe çalışan nüfus, hizmet sektörünün ağırlıklı olduğu şehre göç etmiş, ancak burada buldukları işler çoğu kez vasıfsız ve geçici olmuştur.

Nüfusun yoğun olarak toplandığı alanlarda hammadde, hizmet ve sanayi alanlarının ne ölçüde yeterli olduğu konusuna baktığımızda, yeterli veri bulamadığımız için kesin bilgiler veremiyoruz. Ancak, elde ettiğimiz veriler ışığında ve arazi gözlemlerimiz sırasında edindiğimiz bilgilere dayalı olarak bir takım yorumlar getirmemiz mümkündür.

İlçede kıyı kuşağı, ekonomik açıdan büyük değer taşıyan hammadde, hizmet ve sanayi üretim alanlarının geniş yer kapladığı alanları barındırmaktadır (özellikle Anamur Ovası, kıyı düzlükleri). Bu alanlar aynı zamanda nüfusun yoğun olarak toplandığı ve sürekli göç alan yerleri meydana getirmektedir. Anamur ilçesinde ekonomik faaliyetlerin başında hammadde sektörü gelmektedir. Kırsal nüfusun tamamı geçimini, tarım ve hayvancılık faaliyetlerinden karşılarken, Anamur şehrinde hizmet sektörü ön plana çıkmıştır. Dolayısıyla ilçe ekonomisinin temelini bu birincil sektör içerisinde yer alan tarım, oluşturmuştur (Harita 5).

Tarım alanlarının, sadece hammadde sektöründe çalışan nüfus ile değil, beslenme alanı olarak da düşünülerek değerlendirilmesi için kişi başına düşen tarım alanı ve bu alanda yetiştirilen ürünler ile ekonomik açıdan sağladığı kazançlar da değerlendirilmelidir ki, bu konu; arazi kullanımı çalışmalarında insanların sahip olduğu topraktan ne ölçüde yararlandığı ve bu toprakların burada yaşayan insanları besleyip besleyemediği konularını aydınlığa kavuşturması açısından oldukça önemlidir.

Tanoğlu'nun Birleşmiş Milletler istatistiklerinden ulaştığı sonuca göre, bir kişiye lâzım olan ortalama ekilebilir toprak parçası genişliği yaklaşık yarım hektardır (Tanoğlu, 1966:48).

Özgür ise bir çalışmasında, “ Bir kişinin enerji ve besin öğelerini karşılayacak günlük yiyecek miktarlarına göre yerel şartlarda belirlenen bir kişiye gerekli yıllık gelir tutarı 42 dekarlık buğday tarlasından karşılanabilmekte, aynı para 6 dekar pamuk, 3 dekar meyve, 12 dekar sebze ile elde edilebilmektedir.” (Özgür,1989:178) şeklinde bir hesaplamayla kişi başına yeterli olabilecek tarım alanlarını belirlemiştir.

Bu hesaplamaları Anamur ilçesine uyguladığımızda, sürekli göç alan kıyı kuşağı geniş ve verimli tarım alanlarına sahip olmasına rağmen, kişi başına düşen tarım alanı oldukça sınırlı kaldığını görüyoruz. Sayım yılları itibariyle her zaman ilçedeki en fazla nüfuslu yerleşme olan Anamur şehrinde, kişi başına düşen tarım alanının 0,3 dekar olması bunun en güzel örneğidir. Anamur şehrinin yararlandığı tarım alanlarının büyük bir bölümünün sulu tarıma ayrıldığı, dikili alanların da önemli bir yere sahip olduğu düşünülerek, gerek Tanoğlu'nun çalışmasına göre; gerekse Özgür'ün çalışmasına göre değerlendirildiğinde, tarım alanlarının burada yaşayan nüfus için yeterli olmadığını söyleyebiliriz. Şehirsel fonksiyonların gelişmesi Anamur şehrinde iktisaden faal nüfusun farklı fonksiyon alanlarında çalışabilmesine fırsat tanısa da, hammadde sektöründe çalışan nüfusun %24 gibi bir orana sahip olduğu düşünüldüğünde, bu değer yine de düşük olduğu görülmektedir. Nitekim, Anamur şehir alanı içerisindeki hammadde üretim alanlarının tamamı tarıma ayrılmış durumdadır ve hammadde sektöründe çalışan nüfus başına düşen tarım alanı hesaplandığında ancak 4,8 dekar olduğu görülür.

Çizelge 2. Anamur ilçesinde kişi başına düşen tarım alanı (de)

	Kişi Başına Düşen Tarım Alanı (de)		Kişi Başına Düşen Tarım Alanı (de)
Kılıç	866,7	Y.Kükür	3,7
Malaklar	47,6	Güleç	3,6
Çukurabanoz	19,6	Bozdoğan	3,4
Kaşdışlen	12,6	Köprübaşı	3,4
Çamlıpınaralanı	12,1	Ormancık	3,4
Çataloluk	11,2	Demirören	3,2
Çaltıbükü	10,9	Ören	3,2
Karaağa	10,7	Çamlıpınar	2,9
Güneybahşiş	7,9	Güngören	2,9
Karaçukur	7,8	Karadere	2,9
Sarıdana	7,7	Kızılaliler	2,8
Alataş	6,7	Anıtlı	2,6
A.Kükür	5,9	Uçarı	2,6
Akine	5,5	Gercebahşiş	2,4
Sugözü	5,4	Emirşah	2,3
Boğuntu	5,1	Lale	1,7
Korucuk	5,1	Çarıklar	1,6
Karalarbahşiş	4,2	Çeltikçi	1,5
Evciler	4	Sarıağaç	1,2
Ovabaşı	3,8	Anamur	0,3

Kaynak: İlçe Tarım Müdürlüğü, 2001 Genel Tarım Sayımı Resmi Olmayan Sonuçları

Anamur ilçesinde kişi başına düşen tarım alanının 40 dekardan fazla olduğu iki (Kılıç ve Malaklar) yerleşme bulunmaktadır. Çukurabanoz, Çaltıbükü, Çataloluk, Karaağa, Kaşdışlen ve Çamlıpınar köylerinde ise kişi başına düşen tarım alanı 10-40 dekar arasındadır. İlçe genelini dikkate aldığımızda, hammadde üretim alanları konusunda bahsettiğimiz gibi tarım alanlarının sınırlı olması, 1997 yılında 89.296 kişinin yaşadığı Anamur ilçesinde kişi başına düşen tarım alanlarını da (ortalama 3 dekar) sınırlandırmıştır ki, kişi başına düşen tarım alanının Tanoğlu'na göre besleme açısından ortalama 5-6 dekar olması gerekmektedir. Böylece; kişi başına düşen tarım alanının 5 dekardan fazla olduğu 17 yerleşme bulunmakta, diğer 23 yerleşmede ise tarım alanları beslenme açısından yeterli ölçüde bulunmamaktadır (Harita 6; Çizelge 2).

Daha ayrıntılı değerler veren Özgür'ün çalışmasına göre ele aldığımızda ise , Anamur Ovasının kuzeyindeki alanlarda kuru tarımın ve buğday tarımının yaygın olduğunu dikkate alarak, Malaklar ve Kılıç köyleri dışında hiçbir yerleşmenin, beslenme açısından yeterli olmadığını belirlerken, ovadaki

yerleşmeler içerisinde Güleç ve Karalarbahşiş köylerinin kısmen yeterli tarım alanlarına sahip olduğunu söyleyebiliriz.

Görülüyor ki, çalışma alanımızın kuzey doğu kesiminde kişi başına düşen tarım alanı, nüfusun az olmasından dolayı fazla olmakla birlikte, ekonomik açıdan değerli tarım alanları Anamur ovası başta olmak üzere kıyı ovalarında toplanmıştır. Bu durum da, hammadde üretim alanları içerisinde birinci derecede önem taşıyan tarım alanlarının değer bakımından düzenli bir dağılım göstermemesine ve nüfusun da buna bağlı olarak dağılmasına ve yoğunlaşmasına neden olmuştur.

Anamur ilçesi, diğer hammadde üretim alanları açısından oldukça zengindir. Ancak, orman alanlarının gür oluşu ve geniş alanlar kaplaması tarım alanlarını sınırlandırmış ve bu ekonomik faaliyet alanına bağlı olarak da nüfusun tarım yapılabilecek alanlarda yoğunlaşmasına neden olmuştur. Ancak, artan nüfus karşısında yeni tarım alanlarına ihtiyaç duyulması, orman alanlarının tahrip edilerek tarım alanı haline dönüştürülmesini de beraberinde getirmiştir.

Hammadde üretim alanları içerisinde incelediğimiz otlak alanları, ilçe sınırları içerisinde oldukça geniş alan kaplayan Taşeli platosunun varlığına bağlı olarak dağılım göstermiştir. İlçenin kuzeyindeki bu alanın varlığı, burada yaşayan insanların hayvanlarını otlatmak yada sayfiye amacıyla, yılın belirli dönemlerinde gerçekleştirdikleri nüfus hareketlerinin oluşmasına neden olmuştur.

Anamur ilçesinde hizmet ve sanayi alanlarının Anamur şehri başta olmak üzere kasabalarda ve yol boyu yerleşmelerde gelişme gösterdiğini ve şehrin bu bakımdan tüm yerleşmeleri etki alanı içerisinde bulundurduğunu belirtmiştik ki, sadece Anamur şehrinde gelişme gösteren ve diğer yerleşmelerde çok küçük ölçekte olan bu alanların, ilçedeki 90.000 kişiye hizmet verecek kapasitede olduğunu söylemek ise pek mümkün değildir.

Anamur'da iktisaden faal nüfusun %47'si hizmet sektöründe, %29'u ise sanayi sektöründe, çalışmaktadır. Hizmet sektöründe çalışan nüfusun büyük bir kısmı ticaret ve pazarlama alanlarında görev yapmaktadır. 1990'lı yıllarda gelişmeye başlayan turizm faaliyetleri aslında ilçede bu alandaki hizmet faaliyetlerinin büyük bir bölümünü meydana getirmektedir. Yine de sahip olduğu turizm ve rekreasyon alanları bakımından Anamur ilçesi bu potansiyeli tam anlamıyla değerlendirememektedir. Diğer hizmet alanları için de aynı durumu görmek mümkündür ki, bu alanların büyük bir nüfus kitlelerine hitap ettiği düşünüldüğünde çok da yeterli olmadığı görülmektedir.

Örneğin; sağlık hizmetleri açısından ele aldığımızda; ilçede 22 doktor ve 67 hemşirenin görev yaptığını belirtmiştik ki, doktor başına düşen kişi sayısı 4000'inin üzerindedir. 16 sağlık tesisinin ve bunlar içerisinde sadece 1 hastanenin bulunması da sağlık hizmetleri bakımından Anamur ilçesinin, sahip olduğu nüfusa yeterli olduğunu söylemek pek de mümkün değildir. Aynı durum güvenlik, ulaştırma ve iletişim alanları için de geçerliliğini korumaktadır.

Sanayi sektöründe çalışan nüfusun büyük bir çoğunluğu imalat ve inşaat sanayi alanlarında görev yapmaktadır. Sanayi alanlarının ilçede oldukça az alan kaplaması bu alanların buradaki nüfus için yeterli olmadığını göstermektedir. Anamur şehrinde iktisaden faal nüfusun toplam nüfus içerisindeki oranının düşük olması da özellikle sanayi alanları bakımından plânlama yapılmasının zorunluluğunu ve yeni iş kollarının açılması gerektiğini belirlemektedir.

4.Sonuç

Anamur ilçesinin sahip olduğu doğal coğrafya özellikleri, gerek nüfus açısından gerekse araziden yararlanma açısından dengesiz bir dağılım ortaya çıkmasına neden olmuştur. Böylece, nüfus kıyı kuşağında ve vadi boylarında yoğunlaşmış ve asıl ekonomik faaliyet alanlarını da buralarda meydana getirmiştir. Dolayısıyla araziden yararlanma alanlarını sınırlandıran faktörler aynı zamanda nüfusun dağılımını da sınırlandırmış ve araziden yararlanma ile nüfus arasında doğru bir orantı meydana gelmiştir.

Araziden yararlanma alanları ile nüfus ilişkilendirildiğinde, Anamur ilçesinde özellikle hizmet-sanayi alanlarının başta olmak üzere tüm araziden yararlanma alanlarının plânlamaya ihtiyaç duyduğu görülmektedir.

Özellikle, nüfusun yoğun olarak toplandığı merkezlerin etrafında, buradaki nüfusa yeterli tarım alanlarının bulunmaması, bu yerleşim alanlarının yakın çevresindeki orman alanlarının, ekonomik faaliyet alanı kazanabilmek için, büyük ölçüde tahrip edilmesine neden olmuştur. Anamur ilçesinde, kıyıdağın itibaren yükseltinin ve eğimin artması da bir bakıma insanları, bu duruma mecbur kılmıştır. Ancak, özellikle tarım alanı açmak uğruna orman yangınlarının çıkarılması, istenilenden daha fazla alana da zarar verebilmektedir. Bu nedenle, tarım alanı olabilecek orman alanlarının net olarak belirlenmesi ve orman alanlarına en az zarar verebilecek şekilde değerlendirilmesi, kısacası kontrollü bir alan kazanma sisteminin getirilmesi gerekmektedir.

Anamur ilçesinde, tarımın çeşitlilik kazandığı, veriminin arttığı tek yer Anamur Ovası'dır. Anamur'un şehirselle fonksiyonlarına bağlı olarak, sürekli göç alması yerleşim alanının ovaya doğru genişlemesine yol açmış, yerleşmeler verimli tarım alanlarının üzerine inşaa edilmiştir. Bu gelişim hızlı bir şekilde devam etmektedir ki, güneyde, şehrin rekreasyon ve turizm alanı olarak ayrılan mahallesi, turizm sektöründeki gelişmelere bağlı olarak gün geçtikçe genişlemiştir. Belki de kısa bir süre sonra, ovadaki bu verimli tarım alanları beton yığınlarıyla kaplanacak, Anamur için önemli bir ürün olan muz, hatta sululu tarım alanlarının tamamına yakın kısmı ortadan kalkacaktır (nitekim, zeytin ve bağ alanlarında da daralma büyük ölçüde yaşanmaktadır) ki, bunun en güzel örneği Alanya'da yaşanmıştır (eskiden geniş alanlara yayılan muz bahçeleri, yerlerini tatil köylerine bırakmışlar ve muz tarımı neredeyse ortadan kalkmıştır). Bu hızlı yapılaşma devam ettiği sürece, ilçe ekonomisi için önemli bir yere sahip Anamur Ovası'ndaki gelişme de bunu işaret etmektedir. Oysa, şehrin kuzeybatıya doğru genişlemesi, buradaki tarım alanlarının yerleşmeye kapatılması ilçe ekonomisi için daha uygundur ki, Ören ve Çarıklar kasabaları için de aynı durum geçerlidir.

İlçedeki eğitim koşullarının kıyının hemen gerisinde artmasına bağlı olarak, sınırlı tarım alanı bulunduğunu belirtmiştik, ilçe halkı buna çözüm olarak taraçalama metodunu kullanmaktadır. Bu sistemle, alan kazanmak ve akdeniz ikliminin etki sahası içerisinde kalan yerlerde bu iklimi karakterize eden çeşitli ürünleri elde etmek mümkündür. Ancak, özellikle kıyı kesiminde taraçalama yapılmış boş alanlar bulunmaktadır ki, buradaki amaç bazen sadece toprağı sahiplenmektir. Bu nedenle, tarım alanlarının mutlaka kontrol altında bulundurulması gerekmektedir.

Sulama ve gübreleme imkânlarının geliştirilmesi, çiftçiye ödeme kolaylığı getiren kredilerin verilmesi de, Anamur ilçesindeki tarım alanlarının verimliliğini ve yetiştirilen ürünlerin çeşitliliğini arttıracaktır. Bu gelişme, özellikle, nüfus kaybeden bölgelerde yeniden canlanmayı, nüfusun dengesiz dağılımını kısmen ortadan kaldıracaktır.

Halkın büyük bir kısmının konar-göçer kökenli olması, kısacası ekonomik faaliyet olarak yüzyıllardır küçükbaş hayvancılığı benimsemiş olmaları, tarımın dahi yerleşik hayata geçişten sonra ekonomik nitelik kazanması, burada yaşayan insanları denizden uzak tutmuştur. Bu nedenle, balıkçılık faaliyetleri getirilerinin anlatılması, balıkçılığı teşvik edici çalışmaların yapılması gerekmektedir. Bu faaliyetin ilçe genelinde yaygınlaştırılmasından ziyade, bir kısım insanların bu alana yönlendirilmesi, yeni bir iş kolunun faaliyete geçmesiyle işsizlik sorununu kısmen çözmek için bir çare olarak ortaya çıkacaktır. Nitekim, 1990 yılından sonra Anamur Çayı üzerinde kurulan alabalık üretme çiftliklerinin sayısı gün geçtikçe artmaktadır. Ancak, daha az masraf gerektiren deniz balıkçılığının da aynı şekilde yaygınlaştırılması gerekmektedir.

Taşeli platosu üzerinde, kuzeydoğuda yer alan sayfiye amaçlı yaylardan bir kısmı ise yavaş yavaş sürekli yerleşme durumuna geçmektedir (Abanoz, Kaş, Akpınar gibi). Hatta, Çukurabanoz köyü idari alanı içerisinde yer alan Abanoz yaylası, fonksiyonel bakımdan bağlı bulunduğu köyden daha fazla gelişmiştir ki, bunda da Anamur-Ermenek yolunun rolü büyüktür.

Görüldüğü üzere, ulaşım koşullarının yerleşim alanlarının gelişmesi üzerindeki etkileri çok büyüktür. Bu nedenle yerleşim alanlarının özellikle fonksiyonel olarak geliştirilebilmesi için her şeyden önce düzenli ve düzgün bir ulaşım ağına ihtiyaç duyulmaktadır ki, bu sağlandığında ilçedeki dengesiz nüfus dağılışı kısmen ortadan kalkacaktır. Aslında, Anamur ilçesinde diğer hizmet ve sanayi faaliyetlerinin gelişmesi de tamamen ulaşımın etkisi altında kalmıştır.

Tarihi dönemlerde önemli olan Anamur iskelesinin fonksiyonunu yitirmesi, özellikle ticaret bakımından ilçedeki gelişimi frenlemiştir. Eğitim ve yükselti şartları göz önüne alındığında karayolu ile bugün sahip olduğundan başka bir imkânı olmayan Anamur'un belki de tek çıkış noktası denizdir. Bu nedenle, ilçede gerek ticaret hizmetlerinin, gerekse turizm faaliyetlerinin gelişmesi tamamen burada yapılacak limana bağlı olacaktır ki, ilk etapta iskelenin işlerliğini arttırmak ve deniz ulaşımının gelişmesi için önlemler de almak yeterli olacaktır.

Limanın faaliyete geçmesiyle, Anamur'da yetiştirilen ürünler hem daha kolay hem de daha çabuk taşınacak, limana bağlı bir hizmet alanı meydana gelecek, bu da insanlara farklı iş kollarında çalışma imkânı sunacaktır. Aynı durum turizm için de geçerli olacaktır. Yurt dışından turist gelişi daha kolay olacağı gibi, Anamur'un Kıbrıs'a çok yakın olması nedeniyle, bu adayla arasında feribot seferleri yapılabilecek, Anamur merkezli Akdeniz turları da düzenlenebilecek, yine bu faaliyetlere bağlı olarak;konaklama, eğlence, iletişim, güvenlik gibi pek çok hizmet de gelişme imkânı bulabilecek, böylece, ilçenin sahip olduğu tarihi zenginlikleri de tanıtılabilme imkânı bulunacaktır.

İlçede şu anki turizm potansiyeli için yeterli ölçüde olsa da, turizme hizmet eden ticaret alanları oldukça sınırlı kalmıştır. Turizme yönelik ticaret alanlarının (lokantalar, hediyelik eşya dükkanları, araba kiralama servisleri, giyim mağazaları, marketler vb.) geliştirilmesi ve sayıca arttırılması gerekmektedir.

Anamur ilçesinde, araziden yararlanma alanları içerisinde en gelişmemiş olanı sanayi alanlarıdır ki, bunda da diğer faktörleri de etkisi altında bulundurduğu gibi, ulaşım ağının yetersizliği birinci derecede etkili olmuştur.

Sanayi alanlarının, genellikle Anamur şehrinde bulunduğu ve daha ziyade atölye tipi sanayinin geliştiği göz önüne alındığında, yaklaşık 90.000 kişiyi barındıran ilçe için bu alanlar yeterli değildir. Ev tipi sanayi içerisinde özellikle, Anamur'un batısındaki köylerde gelişmiş bulunan halı-kilim dokumacılığı, atölye tipi sanayiye dönüştürülebilir. Böylelikle, eski kültürün izleri korunmakla kalmayıp, pazarlamasının yapılmasıyla ilçe dışına da açılma imkânı bulabilecektir.

Hammadde alanlarının geniş yer kaplaması nedeniyle, Anamur ilçesinde aslında hammaddeye dayalı sanayinin gelişebilmesi için yeterli potansiyel bulunmaktadır. Sebze ve meyveciliğin ilçe ekonomisi içerisinde önemli bir yer tuttuğunu göz önüne aldığımızda, sebze ve meyve işleyen çeşitli fabrikalar (salça, konserve, meyve suyu vb.) kurulabilir.

Yüzölçümünün %59'u orman alanları ile kaplı bulunan Anamur ilçesinde, orman ürünleri ham olarak kullanılmaktadır. Çalışma alanımızın kuzeydoğu kesiminde yaygınlaşan ve mobilya sanayi için kıymetli olan sedir ağacından sadece kereste olarak değil kurulacak sanayi tesisleriyle, sanayi hammaddesi olarak da yararlanılmalıdır. Orman ürünleri içerisinde yer alan maki elemanlarının bir kısmı, Karalarbahşiş köyündeki Haltas fabrikasında işlenmektedir. Bu fabrikanın kapasitesi ve işlediği ürünlerin çeşitliliği arttırılabilir.

Görüldüğü üzere, Anamur ilçesi arazi kullanımında I. arazi kullanım kuşağı olarak belirlenen alan, hem arazi kullanımı sektörlerinin çeşitlendiği hem de nüfusun yoğun olarak toplandığı alanları meydana getirmektedir ki, bu kuşaktaki nüfus baskısının artışı, zaten sınırlı olan faydalanma alanlarını zorlamaktadır. Oysa ki, gerek iklim özellikleri gerekse morfolojik yapı bakımından bu I. kuşak, tarım alanları için oldukça elverişlidir. Hizmet ve sanayi alanlarının II. kuşağa kaydırılması ve ulaşım imkanlarının düzenlenerek kıyı şeridi ile bağlantısının güçlendirilmesi, nüfusun dengesiz dağılımını ortadan kaldıracak gibi, ilçe topraklarından daha verimli faydalanma sağlanacak, tarım alanları farklı sektör alanlarına ayrılmayacak, ülkemizde sınırlı alanlarda yetişme imkanı bulan ve ilçe ekonomisi ile tanıtımı için ayrı bir yeri bulunan muz da önemini koruyabilecektir. Otlak ve orman alanlarının yaygın olduğu III. kuşağın en büyük problemi ise bu alanların hiçbir köy idari alanı içerisinde bulunmamasıdır ki, mera ıslah çalışmalarının en kısa zamanda tamamlanması bu sorunu da ortadan kaldıracak, ilçedeki hayvancılık faaliyetlerinin gelişmesi de bu yolla desteklenmiş olacaktır. Nüfus dağılışı ve yoğunluğu üzerinde değişiklikler meydana getirecek bu düzenlemeler, hiç şüphesiz Anamur ilçesinin sahip olduğu doğal güzelliklerin de korunmasında rol sahibi olacaktır.

HARİTA.1

Anamur İlçesinin Türkiye'deki Yeri ve Konumu

HARİTA.2

Anamur İlçesi ve Çevresi Fiziki Haritası

HARİTA.3

Anamur İlçesi ve Çevresinin Araziden Faydalanma Haritası

HARİTA.4

Anamur İlçesi Nüfus Gelişimi Haritası

HARİTA.5

Anamur İlçesinde İktisaden Faal Nüfusun sektörel Dağılımı (1990)

HARİTA.6

Anamur İlçesi Köy İdari Alanları İçerisinde Kişi başına Düşen Tarım Alanı (dekar)

Notlar

¹Nüfus artış hızı formülü, bir dönemdeki son sayım ile ilk sayımın e tabanına göre logaritmaları farkının 10' a bölünerek, 1000 ile çarpılması şeklinde açılmaktadır ki, sonuç binde artış hızı olarak ortaya çıkmaktadır.

²E = Ekonomik rent, Y = alana verim, p = ürün başına düşen pazarlama ücreti, a = ürün başına düşen üretim (nakliye hariç) ücreti, f = mesafeye bağlı olarak nakliye ücreti, k = mesafe

Referanslar

- Bayar, R. (2002) *Anamur İlçesinde Araziden Yararlanma*, Basılmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sos. Bil. Enst., Ankara.
- DİE, Genel Nüfus Sayımı Sonuçları 1935, 1965, 1990, 1997, Ankara.
- Elibüyük, M. (1978) *Malatya Çevresinde Coğrafi Olayların Kartografik Çizimi*, Basılmamış Doktora Tezi, Dil ve Tarih-Coğrafya Fak. Kütüphanesi, Ankara.
- Hudson, R.; Rhind D. (1980) *Land Use*, Methuen Pub., London.
- Özçaglar, A. (1988) "Türkiye'de tarım alanlarının coğrafi dağılışının doğal çevreyle ilişkisi", *Coğrafya Araştırmaları Dergisi*, 11, 131-150.
- Özgür, E.M. (1989) "Bağıvar köyü'nde ekonomik faaliyetler", *Coğrafya Araştırmaları*, 1, 173-184.
- Özgür, E.M. (1992) "Türkiye'de faal nüfusun ekonomik faaliyet kollarına dağılımı", *Türkiye Coğrafyası Dergisi*, 1, 55-80.
- Özgür, E.M. (1998) *Türkiye Nüfusu Coğrafyası*, GMC Basın-Yayın Ltd. Şti, Ankara.
- Ponting, C. (2000) *Dünyanın Yeşil Tarihi: Çevre ve Uygarlıkların Çöküşü*, Çev. A. Başçı-Sander, Sabancı Üniversitesi Yayınları, İstanbul.
- Tanoğlu, A. (1966) *Nüfus ve Yerleşme*, İstanbul Üniv. Coğ. Enst. Yay., İstanbul.